

Lausunto

Demokratia- ja julkisoikeusosasto

Julkisoikeusyksikkö

Neuvotteleva virkamies Anna Saarela

15.9.2025

Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunnalle

HE 50/2025 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Sosiaali- ja terveysvaliokunta on pyytänyt oikeusministeriöltä lausuntoa hallituksen esityksestä HE 50/2025 vp. Oikeusministeriö on antanut esityksestä lausunnon (VN/34869/2024-OM-44) sen valmisteluvaiheessa. Kyseisessä lausunnossa esitysluonnosta arvioitiin perustuslain 19 §:n 1 momentin näkökulmasta sekä kiinnitettiin huomiota mm. sääntelyn selkeyteen, täsmällisyyteen ja tarkkarajaisuuteen sekä kansainvälisiin ihmisoikeusvelvoitteisiin ja Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytäntöön.

Hallituksen esitys on käsiteltävänä myös perustuslakivaliokunnassa, joka arvioi sen suhdetta perustuslakiin ja kansainvälisiin ihmisoikeussopimuksiin. Tässä lausunnossa ei sen vuoksi arvioida kyseisiä näkökulmia.

Esityksen mukaan jatkossa pääsääntönä olisi, että laittomasti maassa oleskelevalla henkilölle järjestettäisiin vain kiireellinen hoito. Poikkeuksista tähän pääsääntöön säädettäisiin uudessa sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain 56 b §:ssä. Jatkossa kiireellisen hoidon ja kiireettömän välttämättömän hoidon väliin tulisi kolmas kategoria: ”sellainen välttämätön kiireeton hoito, jonka epääminen olisi ilmeisen kohtuutonta henkilön terveydentilan tai vamman vuoksi tai jonka epääminen vakavasti vaarantaisi muun henkilön tai väestön terveyden tai alaikäisen, jonka huolenpidosta henkilö vastaa, hyvinvoinnin”.

Oikeusministeriö totesi valmisteluvaiheen lausunnossa, että ilmeisen kohtuuttomuuden vaatimus vaikuttaa nostavan hoidon saamisen kynnyksen korkealle. Oikeusministeriö pitää tärkeänä, että lainkohdan säännöskohtaisiin perusteluihin on lisätty nimenomainen toteamus, että epäselvissä tilanteissa pykälää olisi tulkittava hoitoa tarvitsevan kannalta myönteisesti.

Postiosoite**Postadress**

Oikeusministeriö
PL 25
FI-00023 Valtioneuvosto
Finland

Käyntiosoite**Besöksadress**

Meritullinkatu 10
00170 Helsinki
Finland

Puhelin**Telefon**

0295 16001
Internat.
+358 295 16001

Faksi**Fax**

09 160 67730
Internat.
+358 9 160 67730

S-posti, internet**E-post, internet**

kirjaamo.om@gov.fi
www.oikeusministerio.fi
www.justitieministeriet.fi

Oikeusministeriö kiinnitti lausuntokierroksella huomiota sääntelyn täsmällisyyteen ja tarkkarajaisuuteen. Välttämättömän kiireellisen hoidon määritelmään liittyy edelleen tulkinvaraisuutta. Hallituksen esityksen 56 b §:n säännöskohtaisten perusteluiden mukaan kiireellinen hoito, välttämättömän kiireetön hoito ja kiireetön hoito muodostavat liukuvan jatkumon, ja välttämättömän kiireettömän hoidon tarve ratkaistaan aina potilas- ja tilannekohtaisesti yksilöllisen arvion perusteella. Yksilöllisen harkinnan elementti on yksi keskeinen elementti arvioitaessa perustuslain 19 §:n 1 momentin toteutumista ja muutenkin välttämättömän käytännön soveltamisen näkökulmasta. Se, että esityksestä ei synny selkeää käsitystä siitä, milloin hoidon katsottaisiin kuuluvan säännöksessä tarkoitetun välttämättömän kiireettömän hoidon piiriin, on kuitenkin omiaan lisäämään riskiä, että säännöstä sovellettaisiin eri tavoin ja epäyhdenmukaisesti eri viranomaisissa. Arviointia hankaloittaa se, että terveydenhuollon ammattihenkilön tulisi säännöskohtaisten perusteluiden mukaan ottaa arviossa huomioon sellaisia seikkoja, joiden arviointiin hänellä ei todennäköisesti ole edellytyksiä, kuten henkilön todennäköinen Suomessa oleskelun kesto.

Oikeusministeriö pitää myönteisenä, että ehdotetun 56 b §:n sanamuotoa ja säännöskohtaisia perusteluita on jatkovalmistelussa pyritty kehittämään siltä osin kuin säädetään välttämättömästä kiireettömästä hoidosta, jonka epääminen vakavasti vaarantaisi muun henkilön terveyden.

Hallituksen esityksen mukaan lakimuutoksen vaikutuksia seurataan annetun hoidon kustannusten korvaamisen kautta sekä ministeriöiden ja hyvinvointialueiden välisten ohjaustoimenpiteiden kautta. Lisäksi vaikutuksia seurataan erityisesti lasten ja vammaisten oikeuksien toteutumisen osalta muun muassa sosiaalipalveluiden, esimerkiksi lastensuojelun, toteuttamisen yhteydessä. Oikeusministeriö katsoo, että vaikutusten seurannan tulee olla kattavaa ja systemaattista. Seurannassa on kiinnitettävä erityistä huomiota siihen, mitä vaikutuksia sääntelyllä on lapsiin, vammaisiin henkilöihin ja muihin haavoittuvassa asemassa oleviin ryhmiin sekä siihen, miten perustuslain 19 §:n 1 momentissa turvattu oikeus välttämättömään huolenpitoon toteutuu käytännön tasolla.